

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 7 września 2017 r. znak (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. odmówił prawa do renty rodzinnej E. C., po zmarłym mężu K. C.. W uzasadnieniu wskazano, że do dnia śmierci męża, wnioskodawczyni nie pozostawała w stanie faktycznej wspólności małżeńskiej, a wyrokiem Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 22 września 2014 r. został orzeczony rozwód i nie było ustalone prawo do alimentów.

(decyzja ZUS – k. 31 akt ZUS)

Od tej decyzji, w dniu 9 października 2017 r., odwołanie wniosła E. C., zaskarżając ją w całości. Zarzuciła jej naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 70 ust. 3 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych przez pominięcie przedłożonych przez wnioskodawczynię dowodów na okoliczności realizowania przez K. C. na rzecz byłej żony obowiązku alimentacyjnego dobrowolnie, mimo że zgodnie z wyrokiem TK z dnia 13 maja 2014 r. (sygn. akt SK 61/13) wymieniony przepis stracił moc w zakresie, w jakim uprawnienie małżonki rozwiedzionej do uzyskania renty rodzinnej, poza spełnieniem przesłanek określonych w art. 70 ust. 1 i ust. 2 tej ustawy oraz wymogu posiadania w dniu śmierci męża prawa do alimentów z jego strony uzależnia od tego, aby te alimenty były ustalone wyrokiem lub ugodą sądową. Powołując się na powyższe zarzuty, wnioskodawczyni wniosła o zmianę zaskarżonej decyzji przez ustalenie, że przysługuje jej prawo do renty rodzinnej, po zmarłym w dniu 7 sierpnia 2017 r., K. C., poczynawszy od dnia 14 sierpnia 2017 r. oraz o zasądzenie, od organu rentowego na rzecz wnioskodawczyni, zwrotu kosztów postępowania według norm przepisanych.

(odwołanie – k. 2–6)

Organ rentowy w odpowiedzi na odwołanie wniósł o jego oddalenie wywodząc jak w zaskarżonej decyzji.

(odpowiedź na odwołanie – k. 10)

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny.

E. C. (z domu K.) urodziła się (...)

(bezsporne)

E. C. zawarła związek małżeński z K. C. w dniu 17 lutego 1979 r. w Ł.. Z tego związku mają dwoje dzieci: córkę A., urodzoną (...) i syna, urodzonego (...)

(akt małżeństwa – akta ZUS, okoliczności bezsporne)

Początkowo, stosunki pomiędzy małżonkami były prawidłowe. E. C. urodziła córkę i syna. K. C. pracował w zakładach (...) jako odlewnik, a wnioskodawczyni zajmowała się gospodarstwem domowym. W 2009 r. wnioskodawczyni doznała wypadku przy pracy, skutkującego uszkodzeniem błędnika. Wnioskodawczyni, od tego momentu, przestała pracować i rozpoczęła leczenie w poradni psychiatrycznej. Ponadto, stosunki między małżonkami uległy pogorszeniu – mąż wnioskodawczyni nadużywał alkoholu.

(zeznania wnioskodawczyni – e-protokół z dnia 17 stycznia 2018 r. – 01:14:12 – 01:15:55 w zw. z 00:05:38 – 00:33:05 – płyta CD – k. 31; zeznania wnioskodawczyni – protokół – k. 24v. – akta sprawy o sygnaturze XII C 112/13)

Sąd Okręgowy w Łodzi, wyrokiem z dnia 22 września 2014 r. o sygnaturze akt XII C 112/13, rozwiązał związek małżeński stron, z wyłącznej winy K. C., oddalając powództwo w przedmiocie alimentów, oraz w przedmiocie eksmisji.

(odpis wyroku – akta ZUS, akta sprawy XII C 11213, załączone do akt sprawy)

Po rozwodzie, K. C., mieszkał w dalszym ciągu z wnioskodawczynią. Do 2015 r. pracował w tym samym zakładzie pracy. Pracował, dodatkowo, w sklepie oraz w ochronie i często zastępował kolegów z pracy, za co miał płacone większe wynagrodzenie.

(zeznania wnioskodawczyni – e-protokół z dnia 17 stycznia 2018 r. – 01:14:12 – 01:15:55 w zw. z 00:05:38 – 00:33:05 – płyta CD – k. 31 oraz – e-protokół z dnia 14 lutego 2018 r. – 00:03:24 – 00:27:48 – płyta CD – k. 61)

Po rozwodzie i w pewnym okresie przed, małżonkowie prowadzili odrębne gospodarstwa domowe. Mąż przed rozwodem, przekazywał żonie różne kwoty, niekiedy wyższe niż 600 zł., nawet do wysokości 1500 zł. na pokrycie zarówno jej, potrzeb, jak i wydatków na mieszkanie. Po rozwodzie, były mąż, przekazywał byłej żonie, miesięczne kwoty w wysokości około 600 zł, które E. C. wpłacała na swoje indywidualne konto bankowe, choć bywały miesiące, gdy, otrzymanych od męża, pieniędzy, nie wpłacała na konto, tylko wydatkowała na realizację bieżących potrzeb.

Niekiedy syn dawał matce drobne kwoty, ok. 200 zł. na realizację jej potrzeb, także córka, gdy mieszkania w lokalu nr (...), przy ul. (...) – uczestniczyła w opłatach za czynsz i opłacała – korzystanie z sieci internetowej. Córka posiada własne, otrzymane w drodze darowizny od matki ojca, mieszkanie o powierzchni ok. 26 m.kw, położone na D..

(zeznania wnioskodawczyni – e-protokół z dnia 17 stycznia 2018 r. – 01:14:12 – 01:15:55 w zw. z 00:05:38 – 00:33:05 – płyta CD – k. 31; zeznania świadka A. C. – e-protokół z dnia 17 stycznia 2018 r. – 00:35:38 – 00:47:31 – płyta CD – k. 31; zeznania świadka D. K. – e-protokół z dnia 17 stycznia 2018 r. – 00:47:31 – 00:54: (...) – płyta CD – k. 31; zeznania świadka J. L. – e-protokół z dnia 17 stycznia 2018 r. – 00:54:48 – 01:04: (...) – płyta CD – k. 31; zeznania świadka A. S. – e-protokół z dnia 17 stycznia 2018 r. – 01:04:54 – 01:12:04 – płyta CD – k. 31)

Od momentu wypadku w 2009 r., wnioskodawczyni nie pracuje stale. Przed 2015 r. okazyjnie uczestniczyła w realizacji projektów unijnych i pracowała na stażach płatnych 1400 zł miesięcznie. Od grudnia 2015 r. wnioskodawczyni pobiera emeryturę w wysokości 1485 zł miesięcznie.

(zeznania wnioskodawczyni – e-protokół z dnia 17 stycznia 2018 r. – 01:14:12 – 01:15:55 w zw. z 00:05:38 – 00:33:05 – płyta CD – k. 31; zeznania świadka A. C. – e-protokół (...):35:38 – 00:47:31 – płyta CD – k. 31)

Gdy żył mąż wnioskodawczyni, koszt utrzymania gospodarstwa domowego wnioskodawczyni wynosił 1500 zł., na co składały się następujące kwoty z tytułu opłat: tj. 450 zł. - za czynsz, 150 zł. - za elektryczność, 80 zł. - za gaz, 100 zł. - za media, 50 zł. - za ubezpieczenie, 100 zł. wydatki - na leki. Dodatkowo K. C., bez wiedzy wnioskodawczyni, zaciągnął dwa kredyty o sumie 2500 zł., przy wysokości miesięcznej raty 300 zł.

(zeznania wnioskodawczyni – e-protokół z dnia 17 stycznia 2018 r. – 01:14:12 – 01:15:55 w zw. z e-protokół z dnia 14 lutego 2018 r. – 00:03:24 – 00:27:48 – płyta CD – k. 61; zeznania zmarłego K. C. – protokół – k. 35v.. – akta sprawy o sygnaturze XII C 112/13)

K. C. zmarł 7 sierpnia 2017 r.

(akt zgonu – akt ZUS)

Wnioskodawczyni złożyła wniosek o rentę rodzinną po zmarłym mężu w dniu 14 sierpnia 2017 r.

(wniosek – akta ZUS)

Decyzją z dnia 7 września 2017 r. znak (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. odmówił prawa do renty rodzinnej E. C., po zmarłym mężu K. C.. W uzasadnieniu wskazano, że od dnia śmierci męża wnioskodawczyni nie pozostawała w stanie faktycznej wspólności małżeńskiej a wyrokiem Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 22 września 2014 r. został orzeczony rozwód i nie było ustalone prawo do alimentów.

(decyzja ZUS – k. 31 akt ZUS)

Sąd Okręgowy dokonał następującej oceny dowodów i zważył, co następuje:

Odwołanie E. C. jest zasadne i zasługiwało na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 65 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1383 ze zm.) renta rodzinna przysługuje uprawnionym członkom rodziny osoby, która w chwili śmierci miała ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy lub spełniała warunki wymagane do uzyskania jednego z tych świadczeń. Przy ocenie prawa do renty, przyjmuje się, że osoba zmarła była całkowicie niezdolna do pracy. Do renty rodzinnej uprawnieni są członkowie rodziny, do których zalicza się m.in. małżonka (wdowę, wdowca) (art. 67 ust. 1 pkt 3 powołanej ustawy).

W myśl art. 70 ust. 1 tej ustawy, wdowa ma prawo do renty rodzinnej, jeżeli w chwili śmierci męża osiągnęła wiek 50 lat lub była niezdolna do pracy albo wychowuje, co najmniej jedno z dzieci, wnuków lub rodzeństwa uprawnione do renty rodzinnej po zmarłym mężu, które nie osiągnęło 16 lat, a jeżeli kształci się w szkole - 18 lat życia, lub jeżeli sprawuje pieczę nad dzieckiem całkowicie niezdolnym do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolnym do pracy, uprawnionym do renty rodzinnej. Prawo do renty rodzinnej nabywa również wdowa, która osiągnęła wiek 50 lat lub stała się niezdolna do pracy po śmierci męża, nie później jednak niż w ciągu 5 lat od jego śmierci lub od zaprzestania wychowywania osób wymienionych w ust. 1 pkt 2 (ust. 2). Z kolei małżonka rozwiedziona lub wdowa, która do dnia śmierci męża nie pozostawała z nim we wspólności małżeńskiej, ale ma prawo do renty rodzinnej, jeżeli oprócz spełnienia warunków określonych w ust. 1 lub 2 ustawy, miała w dniu śmierci męża prawo do alimentów z jego strony ustalone wyrokiem lub ugodą sądową (ust. 3).

Wnioskodawczyni w odwołaniu zasadnie wskazała na treść **wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 maja 2014 r. o sygn. akt SK 61/13**, stwierdzającego częściową niezgodność art. 70 ust. 3 ustawy emerytalnej z art. 67 ust. 1 w zw. z art. 32 ust. 1 Konstytucji RP. Zgodnie z nim, art. 70 ust. 3 utracił moc, w zakresie, w jakim uprawnienie małżonki rozwiedzionej do uzyskania renty rodzinnej, poza spełnieniem przesłanek określonych w art. 70 ust. 1 lub 2 tej ustawy, oraz wymogu posiadania w dniu śmierci męża prawa do alimentów z jego strony, uzależnia od tego, aby alimenty były ustalone wyrokiem lub ugodą sądową. W uzasadnieniu orzeczenia Trybunał wskazał m.in., że celem renty rodzinnej jest zapewnienie ustawowo określonej grupie podmiotów kompensaty środków utrzymania utraconych bądź pomniejszonych wskutek śmierci zobowiązanego do alimentacji, ma ona zatem spełniać funkcję alimentacyjną. Świadczenie renty rodzinnej ma zapobiegać istotnemu pogorszeniu się sytuacji materialnej rodziny zmarłego ubezpieczonego, w tym także małżonki rozwiedzionej, której były małżonek dostarczał środków utrzymania, będąc do tego zobowiązanym z mocy art. 60 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. - Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2016 r. poz. 406, z późn. zm.) Trybunał Konstytucyjny wskazał, że obowiązek alimentacyjny wynikający z treści ww. przepisu może być wypełniany nie tylko poprzez wykonywanie istniejącego wyroku sądu czy ugody sądowej, ale może być spełniany także na warunkach ustalonych samodzielnie przez strony w drodze zgodnego ich porozumienia. Jest on bowiem niejako kontynuacją obowiązku wynikającego z art. 27 k.r.o., polegającego na przyczynianiu się do zaspokajania potrzeb rodziny założonej poprzez zawarcie związku małżeńskiego. Trybunał Konstytucyjny podkreślił także, że obowiązek alimentacyjny powstaje ex lege, w wyniku zaistnienia ustawowych przesłanek i nie jest uzależniony od istnienia w tym zakresie wyroku sądu bądź ugody sądowej.

W ocenie Sądu Okręgowego, z powołanego orzeczenia Trybunału wynika zatem, że potwierdzeniem prawa do alimentów może być nie tylko orzeczenie lub ugoda sądowa, jak stanowił art. 70 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, ale również umowa zawarta między rozwiedzionymi małżonkami. Umowa taka może być zawarta także w sposób dorozumiany (np. ustnie), a o jej istnieniu może świadczyć fakt, że alimenty były faktycznie uiszczane przez byłego małżonka do dnia jego śmierci na rzecz osoby uprawnionej. Nie może bowiem pozostawać w gorszej sytuacji małżonek rozwiedziony, który polubownie porozumiała się z byłym małżonkiem w przedmiocie dobrowolnego płacenia alimentów aniżeli małżonek, który uzyskał prawo do alimentów na drodze sądowej. Należy zgodzić się z TK, że odmienne rozumienie, byłoby sprzeczne z zasadą równości, wobec prawa wywiedzioną z art. 32 ust. 1 Konstytucji RP.

W rozpoznawanej sprawie, poza sporem pozostaje, że wnioskodawczyni nie legitymuje się wyrokiem sądu, ani ugodą sądową, dotyczącą obowiązku alimentacyjnego byłego męża na jej rzecz. W wyroku rozwiązującym małżeństwo E. i K. C., w jego pkt. 2, oddalono powództwo w zakresie alimentów w całości. Jednakże, domaganie się przez organ rentowy spełnienia przesłanki art. 70 ust. 3 ustawy emerytalnej, uznać należy za sprzeczne z treścią wspomnianego wyroku Trybunału Konstytucyjnego. Domaganie się legitymowania, przez ubezpieczoną, dokumentami, poświadczających fakt alimentowania przez zmarłego, szczególnie, że porozumienie stron, w kwestii sposobu realizacji obowiązku alimentacyjnego i wysokości świadczeń alimentacyjnych, nie wymaga nadania mu formy pisemnej. W razie niedochowania takiej formy, o istnieniu umowy zawartej per facta concludentia może świadczyć to, że alimenty faktycznie są przez zobowiązanego uiszczane na rzecz osoby uprawnionej. **Sąd Najwyższy, w uchwale z dnia 4 grudnia 2013 r. (III CZP 85/13)**, wyraźnie wskazał, że treść obowiązku, wynikającego ze stosunku alimentacyjnego, wprawdzie określa ustawa, jednak nie ma przeszkód, aby obowiązek świadczenia, został skonkretyzowany w umowie, przy tym umowa taka, może być zawarta także w sposób dorozumiany. Nadto, Sąd Najwyższy, w tezie VI, uchwały z dnia 16 grudnia 1987 r. (III CZP 91/86) wskazał, że dopuszczalna jest każda postać świadczeń, alimentacyjnych. Mogą to być świadczenia pieniężne lub w naturze, a wybór powinien odpowiadać celowi, jakiemu ten obowiązek służy i uwzględniać okoliczności każdego konkretnego przypadku. Stanowisko takie zostało potwierdzone również w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 18 grudnia 2014 r. (sygn. akt II UK 54/14), w którym stwierdzono, że dobrowolne alimentowanie rozwiedzionej wnioskodawczyni przez byłego męża do jego śmierci, powinno podlegać konstytucyjnej ochronie prawa do renty rodzinnej, na równi z prawem do alimentów ustalonym wyrokiem lub ugodą sądową, po ustaniu małżeństwa (podobną analizę przeprowadził Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie w wyroku z dnia 8 listopada 2016 r. VII U 1677/15, LEX nr 2243103).

Mając na uwadze powyższe, Sąd Okręgowy, w kontekście, poczynionych w sprawie, ustaleń faktycznych uznał, że wnioskodawczyni była, przez zmarłego męża, alimentowana dobrowolnie, co wynika z logicznych i spójnych zeznań samej wnioskodawczyni, które zostały potwierdzone zeznaniami aż czterech wiarygodnych świadków. Ze stanu faktycznego, ustalonego na podstawie wskazanych dowodów wynika, że wnioskodawczyni po orzeczeniu rozwodu, mimo że prowadziła odrębne gospodarstwo domowe od gospodarstwa męża, to faktycznie mieszkali oni nadal wspólnie, w dotychczasowym mieszkaniu. K. C. realizował, więc, obowiązek alimentacyjny wobec wnioskodawczyni, polegający na dostarczaniu środków utrzymania w rozumieniu art. 61⁴ § 3-4 k.r.o. Co więcej, sytuacja taka miała miejsce, również, przed orzeczeniem rozwodu, co potwierdzają zeznania nawet samego zmarłego męża, który na rozprawie rozwodowej zeznał, że płaci żonie regularnie 600 zł. W ocenie Sądu, przekazywane, stale, przez zmarłego, środki pieniężne (przed i po rozwodzie) były zabezpieczeniem interesów ubezpieczonej i stanowiły, dość istotne, wsparcie domowego budżetu. W sytuacji, w której wnioskodawczyni godziła się na taki stan rzeczy, nie istniała zatem potrzeba, aby potwierdzać tę okoliczność w formie pisemnej. Ponadto Sąd Okręgowy uznał zeznania wnioskodawczyni za przekonujące, również w świetle jej aktualnej sytuacji materialnej, która jest dość trudna, albowiem ubezpieczona z uwagi na wypadek przy pracy w 2009 r., nie podejmowała stałej aktywności zawodowej (poza okazjnym odbywaniem staży) i otrzymywała emeryturę, więc wsparcie finansowe byłego męża było dla niej istotne.

Podsumowując, należało przyjąć, że **obowiązek alimentacyjny, był wypełniany przez K. C., dobrowolnie**. Bez znaczenia pozostaje przy tym okoliczność, że małżonkowie nie zawarli wprost umowy o alimenty w formie pisemnej. Na tej podstawie, Sąd Okręgowy uznał, że wnioskodawczyni spełnia wszystkie przesłanki określonych w treści art. 70 ustawy emerytalnej, uprawniających do uzyskania prawa do renty rodzinnej po zmarłym mężu.

Wobec powyższego, Sąd Okręgowy w pkt. 1. wyroku, na podstawie art. 477¹⁴§ 2 k.p.c., zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznał E. C. prawo do renty rodzinnej po zmarłym K. C. począwszy od dnia 7 sierpnia 2017 r. O kosztach procesu Sąd ten orzekł w pkt. 2. wyroku i na podstawie art. 98 § 1 i 2 k.p.c. zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddziału w Ł. na rzecz E. C. kwotę 180 zł. Na koszty te złożyły się koszty zastępstwa procesowego, ustalone według przepisów, obowiązujących w momencie wniesienia odwołania przez wnioskodawczynię tj. § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r., poz. 1800, ze zm.).

ZARZĄDZENIE

odpis wyroku z uzasadnieniem doręczyć pełnomocnikowi ZUS, wyrażając zgodę na wypożyczenie akt ZUS.

P.K.